

Dr Grzegorz Łęcicki

Edukacja medialna w doświadczeniu pedagogicznym

Podstawowym motywem pomysłu realizacji edukacji medialnej w szkołach ponadpodstawowych było w moim przypadku rozpoznanie fenomenu coraz większego wpływu mass mediów na młodych ludzi. Ich bezkrytyczna wiara w prawdziwość przekazu medialnego, łatwość w poddawaniu się ocenom i stereotypom medialnym spowodowała reakcję przeciwstawienia się tej sytuacji jako zjawisku szkodliwemu, zagrażającemu wolności, prawdzie, dobru i pięknu, a więc prawidłowemu procesowi dojrzewania intelektualnego, wolitywnego i emocjonalnego młodych ludzi.

Zaproponowany i opracowany autorski program edukacji medialnej był przeze mnie realizowany najpierw w liceum ogólnokształcącym, stanowiącym część Katolickiego Zespołu Edukacyjnego im. Księdza Piotra Skargi w Warszawie, a następnie w Gimnazjum im. Księdza Jerzego Popiełuszki oraz Liceum Ogólnokształcącym im. Księdza Tadeusza Uszyńskiego, czyli w szkołach wchodzących w skład Katolickiego Zespołu Edukacyjnego przy ul. Ogrodowej w Warszawie.

Istotnym motywem wprowadzenia edukacji medialnej do programu nauczania jest przekonanie o tym, że mass media stały się nieodłącznym elementem kultury i cywilizacji zachodniej, towarzyszącym teraz niemal nieustannie ludzkiej egzystencji. Niezależnie bowiem od wykształcenia, stanu i zawodu każdy ma na co dzień do czynienia z przekazem medialnym – radiowym, telewizyjnym, internetowym, prasowym. Uczenie umiejętności

obcowania ze światem mass mediów wydaje się więc zarówno koniecznością intelektualną, jak i zadaniem wychowawczym. Najważniejszymi celami tak pojmowanej edukacji medialnej jest **zapoznanie** uczniów - gimnazjalistów i licealistów - z **funkcjonowaniem i wpływem mass mediów**, a przede wszystkim **kształtowanie postawy krytycznego odbioru przekazu medialnego**. Edukacja medialna stanowi zarazem realizację postulatu nowoczesnego nauczania, odpowiadającego realiom początku XXI wieku. Wobec istotnych przemian kulturowych i cywilizacyjnych, charakteryzujących się wypieraniem słowa przez obraz, edukacja medialna podejmuje bowiem problematykę funkcjonowania wszelkich form komunikacji społecznej.

Tradycyjne nauczanie w zakresie przedmiotów humanistycznych dotyczy analizy słów, rozumienia tekstów, poznawania lektur. Edukacja medialna poszerza znacznie obszar kształcenia o analizę komunikatów dźwiękowych i obrazowych.

Na fundamentalny schemat programu edukacji medialnej składają się następujące grupy zagadnień:

- historia, rozwój, charakterystyka poszczególnych mass mediów;
- zadania mass mediów;
- etos dziennikarski;
- obieg informacji we współczesnym świecie;
- struktura i funkcjonowanie instytucji medialnych (agencji informacyjnych oraz redakcji prasowych, radiowych, telewizyjnych, internetowych);
- specyfika poszczególnych gatunków dziennikarskich;
- rozróżnienie między informacją a komentarzem;

- oddziaływanie mass mediów (na sferę intelektualną, wolitywną i emocjonalną);
- techniki manipulacji i propagandy;
- analiza rozmaitych form przekazu medialnego (tekstów prasowych, audycji radiowych, programów telewizyjnych, filmów itd.).

Brak podręcznika przeznaczonego dla uczniów jest szansą rozwoju, a nie ułomnością procesu kształcenia w zakresie edukacji medialnej. Podręcznik dla nauczycieli powinien zawierać tylko podstawowe informacje dotyczące edukacji medialnej, jej celów i metod, a także propozycje lekcji. Będący raczej inspiracją niż wzorcem stanowi szansę rozwoju także dla nauczycieli, wymuszając niejako ich pomysłowość, inicjatywę, aktywność, własną twórczość. Zmieniający się błyskawicznie medialny obraz świata wyklucza schematyzm, trwałą formę zapisu, gdyż już w chwili opublikowania byłaby ona nieaktualna. Do istotnych założeń edukacji medialnej należy bezpośrednie odniesienie do aktualnej rzeczywistości; edukacja medialna stanowi wyjątkową szansę natychmiastowego reagowania wobec treści bieżącego przekazu medialnego.

Z mojej dotychczasowej praktyki pedagogicznej dotyczącej edukacji medialnej wynika, że uczniowie wyliczają następujące walory edukacji medialnej:

- praktyczna wiedza dotycząca aktualnej rzeczywistości;
- ukazanie celów i oczekiwanych skutków bieżących przekazów medialnych;
- interdyscyplinarność (edukacja medialna, literatura, historia, dzieje cywilizacji, religia itd.);

- uzupełnienie ogólnej wiedzy humanistycznej;
- przygotowanie do studiów dziennikarskich i humanistycznych;
- możliwość kreowania zajęć (co wynika z bogactwa tematyki, różnorodności form komunikacji społecznej i przekazu medialnego);
- dialogowy charakter lekcji (dyskusja, wymiana opinii);
- możliwość wykazania się własną pomysłowością i wiedzą.

Zadaniem edukacji medialnej jest ukształtowanie postawy krytycznego odbioru przekazu medialnego także poprzez zaakcentowanie różnicy między realną rzeczywistością, a jej medialnym obrazem. Formowanie postawy otwartości wobec świata niemedialnego należy do istotnych założeń i celów realizowanej przez mnie edukacji medialnej.

Wśród szczegółowych zagadnień edukacji medialnej na uwagę zasługuje uświadomienie uczniom istnienia swoistego schematu zainteresowania mediów, czyli stosowania prawa trzech „s”, a mianowicie „sensacja, skandal, sex”.

Obalanie stereotypu, według którego dobro jest niemedialne, wpisuje się w fundamentalne przesłanie edukacji medialnej mającej odniesienie do wartości moralnych. Wychowawcza rola i zadanie edukacji medialnej łączy się w tym wymiarze z przekazywaniem treści patriotycznych, walką ze schematami i stereotypami krzywdzącymi obraz Polski i Polaków, chrześcijaństwa i Kościoła, zacierającymi granice między dobrem a złem, prawdą a kłamstwem, pięknem a brzydotą, wolnością a samowolą.

Atrakcyjność edukacji medialnej polega głównie na tym, że nie jest schematyczna oraz odnosi się do aktualnych doświadczeń uczniów, dotyczy ich świata, lecz/i ukazuje go w innym świetle.